

Wyniki badania struktury gospodarstw rolnych w województwie podkarpackim w 2016 r.

4,43 ha

przeciętna powierzchnia użytków rolnych gospodarstwa rolnego w 2016 r.

Według uogólnionych wyników reprezentacyjnego badania struktury gospodarstw rolnych przeprowadzonego w 2016 r. przeciętna powierzchnia użytków rolnych gospodarstwa rolnego w porównaniu z wynikami badania z 2013 r. zwiększyła się o 0,03 ha

Uwagi wstępne

Dane opracowano na podstawie uogólnionych wyników reprezentacyjnego badania struktury gospodarstw rolnych osób fizycznych oraz na podstawie pełnego badania struktury gospodarstw rolnych osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej. Badanie przeprowadzono w czerwcu i lipcu 2016 r. według stanu na dzień 1 VI 2016 r. Część zagadnień dotyczyła okresu 12 miesięcy poprzedzających badanie. Reprezentacyjnym badaniem struktury gospodarstw rolnych objęto w województwie podkarpackim ok. 10,6 tys. gospodarstw indywidualnych.

Badanie struktury gospodarstw rolnych obejmowało zagadnienia użytkowania gruntów, powierzchni zasiewów, pogłowia zwierząt gospodarskich, liczby i mocy ciągników, zużycia nawozów mineralnych i naturalnych. Zebrano również informacje o liczbie osób pracujących w gospodarstwie rolnym, strukturze dochodu gospodarstwa domowego i prowadzeniu działalności innej niż rolnicza.

Dane opracowano według siedziby użytkownika z wyjątkiem typologii gospodarstw rolnych, którą zaprezentowano według siedziby gospodarstwa.

Szczegółowe wyjaśnienia metodyczne dotyczące stosowanych pojęć i metod opracowania danych zostały zamieszczone w publikacji GUS pt. „Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2016 r.”, dostępnej pod adresem:

<http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rolnictwo-lesnictwo/rolnictwo/charakterystyka-gospodarstw-rolnych-w-2016-r-5,5.html>

Liczba gospodarstw

Według uogólnionych wyników reprezentacyjnego badania struktury gospodarstw rolnych przeprowadzonego w 2016 r. liczba gospodarstw rolnych w województwie podkarpackim wyniosła 132,9 tys. i utrzymała się na poziomie z 2013 r. (w kraju odnotowano spadek liczby gospodarstw rolnych o 1,3%). W porównaniu z wynikami Powszechnego Spisu Rolnego 2010, gospodarstw rolnych było mniej o 7,6 tys., tj. o 5,4%. Gospodarstwa z terenu województwa podkarpackiego stanowiły 9,4% gospodarstw rolnych w kraju. W rolnictwie województwa podkarpackiego, podobnie jak i w kraju dominują gospodarstwa indywidualne, które w 2016 r. stanowiły 99,8% ogółu gospodarstw rolnych (w kraju 99,7%).

21 lutego 2018 r.

Zgodnie z obowiązującą definicją gospodarstwa rolnego, w badaniu struktury gospodarstw rolnych nie ujęto posiadaczy użytków rolnych nieprowadzących działalności rolniczej oraz posiadaczy użytków rolnych o powierzchni poniżej 1 ha prowadzących działalność rolniczą o małej skali

Liczba gospodarstw rolnych utrzymała się na poziomie z 2013 r., a była niższa niż w 2010 r.

Tablica 1. Gospodarstwa rolne według grup obszarowych użytków rolnych w latach 2010, 2013 i 2016

Grupy obszarowe użytków rolnych w ha	2010	2013	2016		
	w liczbach bezwzględnych			2010=100	2013=100
Ogółem	140465	132823	132851	94,6	100,0
do 1 ha	2470	2966	3203	129,7	108,0
1-2	49453	48848	47159	95,4	96,5
2-3	31189	28099	28929	92,8	103,0
3-5	31844	28732	30177	94,8	105,0
5-10	19128	17364	16505	86,3	95,1
10-15	3219	3235	2874	89,3	88,8
15-20	1075	1058	1081	100,6	102,2
20-30	857	1026	1209	141,1	117,8
30-50	567	679	847	149,4	124,7
50-100	394	471	545	138,3	115,7
100 ha i więcej	269	346	322	119,7	93,1

W odniesieniu do 2013 r. odnotowano wzrost liczby gospodarstw o powierzchni powyżej 15 ha użytków rolnych (o 11,8%). Zwiększyła się również liczba gospodarstw w grupie obszarowej 2-5 ha użytków rolnych (o 4,0%) oraz gospodarstw do 1 ha użytków rolnych (o 8,0%). Spadek liczby gospodarstw odnotowano w grupie obszarowej 10-15 ha użytków rolnych – o 11,2%, 5-10 ha – o 4,9% i w przedziale 1-2 ha użytków rolnych o 3,5% gospodarstw.

Struktura gospodarstw rolnych województwa podkarpackiego nadal pozostaje rozdrobniona. Dużą grupę stanowią gospodarstwa małe, prowadzące ekstensywną produkcję. W 2016 r. w strukturze gospodarstw rolnych w województwie podkarpackim przeważały gospodarstwa o powierzchni 1-2 ha użytków rolnych, które stanowiły 35,5% ogółu gospodarstw. W porównaniu z 2013 r. ich udział zmniejszył się o 1,3 p. proc.

W strukturze obszarowej gospodarstw rolnych dominują gospodarstwa do 5 ha użytków rolnych, które stanowią 82,4%

Tablica 2. Struktura gospodarstw rolnych w latach 2010, 2013 i 2016

Lata	Grupy obszarowe użytków rolnych											
	ogółem	do 1 ha	1-2	2-3	3-5	5-10	10-15	15-20	20-30	30-50	50-100	100 ha i więcej
	w odsetkach											
2010	100,0	1,8	35,2	22,2	22,7	13,6	2,3	0,8	0,6	0,4	0,3	0,2
2013	100,0	2,2	36,8	21,2	21,6	13,1	2,4	0,8	0,8	0,5	0,4	0,3
2016	100,0	2,4	35,5	21,8	22,7	12,4	2,2	0,8	0,9	0,6	0,4	0,2

Wiele gospodarstw, szczególnie najmniejszych, wytwarza produkty rolne tylko na potrzeby gospodarstwa domowego. W 2016 r., według wyników badania, prawie 49% gospodarstw indywidualnych przeznaczało swoją produkcję głównie na samozaopatrzenie, w tym około 36% gospodarstw produkowało wyłącznie na własne potrzeby.

Była też grupa gospodarstw rolnych, w których działalność rolnicza polegała przede wszystkim na utrzymywaniu gruntów w dobrej kulturze rolnej, a uzyskane dopłaty stanowiły uzupełnienie dochodów gospodarstwa domowego z pracy najemnej czy działalności pozarolniczej. Według danych uzyskanych w badaniu prawie 22% gospodarstw indywidualnych nie wykazywało sprzedaży ani zużycia na samozaopatrzenie.

Wyniki badania wykazały, że w 2016 r. 43% ogółu gospodarstw (57 tys.) prowadziło sprzedaż własnych produktów rolnych. W przypadku gospodarstw indywidualnych ponad 29% produkowało głównie (w tym wyłącznie) na sprzedaż.

W 2016 r. 5,3 tys. gospodarstw rolnych, tj. 4,0% ogółu gospodarstw, prowadziło działalność gospodarczą inną niż rolniczą ale związaną z gospodarstwem rolnym. W porównaniu z rokiem 2013 omawianych gospodarstw było o 50,9% więcej. Najwięcej gospodarstw prowadziło: inną działalność (np. prowadzenie sklepu, w którym są sprzedawane produkty) – 35,4%, agroturystykę – 32,9% oraz przetwórstwo produktów rolnych – 11,9%.

Zwiększyła się liczba gospodarstw prowadzących działalność gospodarczą inną niż rolniczą, ale związaną z gospodarstwem rolnym

Użytkowanie gruntów

Powierzchnia użytków rolnych zajmowała w 2016 r. 588,3 tys. ha i w porównaniu z 2013 r. była o 0,7% większa, a w odniesieniu do 2010 r. była o 3,5% mniejsza. Użytki rolne w dobrej kulturze – utrzymywane zgodnie z normami (spełniające wymogi Ustawy z 5 lutego 2015 r. o płatnościach w ramach systemów wsparcia bezpośredniego Dz. U. z 2015 r., poz. 1551, z 2016 r., poz. 337) zajmowały 573,7 tys. ha, tj. 97,5% powierzchni użytków rolnych. Do użytków rolnych wlicza się również powierzchnię użytków wyłączonych z produkcji, tzn. takich, które nie są utrzymywane według zasad dobrej kultury rolnej, uprzednio użytkowane jako tereny rolnicze. Grunty te są wyłączone z płodozmianu i nie przewiduje się dla nich wykorzystania rolniczego, ale znajdują się w kondycji pozwalającej na ich przywrócenie do produkcji rolniczej. Grunty takie stanowiły 2,1% powierzchni ogólnej gospodarstw, a w strukturze użytków ich udział wynosił 2,5% (14,7 tys. ha).

W strukturze użytkowania gruntów dominowała powierzchnia zasiewów, która stanowiła 53,8% powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej. Użytki zielone (łąki i pastwiska trwałe) zajmowały 40,1% powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej.

Tablica 3. Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych w latach 2010, 2013 i 2016

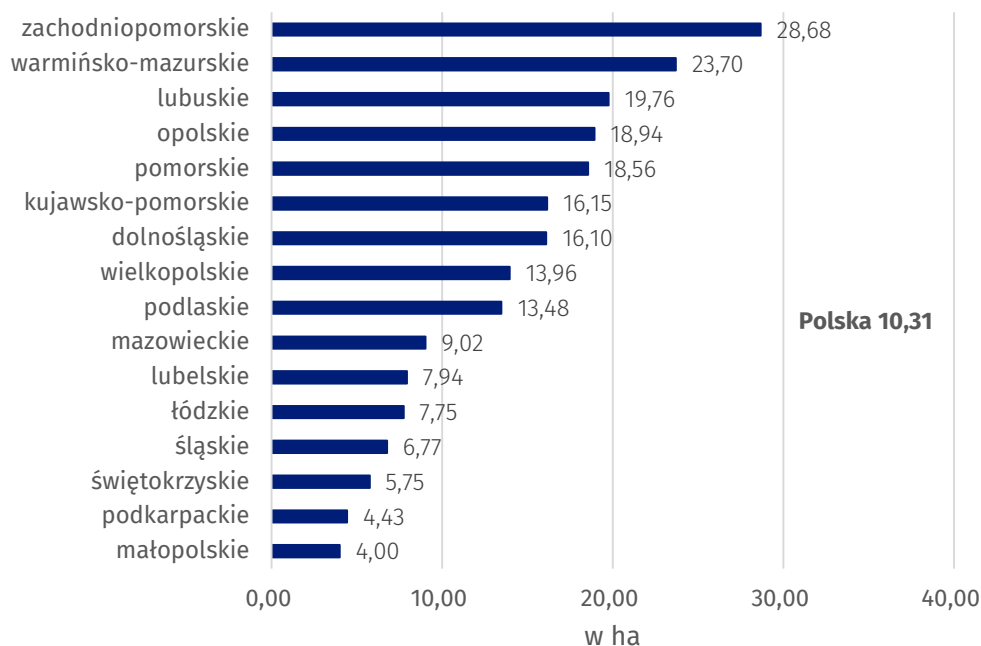
Wyszczególnienie	2010	2013	2016		
	w hektarach			2010=100	2013=100
Powierzchnia ogółem	723600	686671	686614	94,9	100,0
użytki rolne	609565	584126	588339	96,5	100,7
użytki rolne w dobrej kulturze	564225	558559	573689	101,7	102,7
grunty orne	343409	334531	324898	94,6	97,1
powierzchnia zasiewów	296266	307328	308423	104,1	100,4
grunty ugorowane	47143	27203	16475	34,9	60,6
ogrody przydomowe	4110	4577	5674	138,1	124,0
łąki trwałe	170135	171853	200123	117,6	116,5
pastwiska trwałe	31734	33801	29678	93,5	87,8
uprawy trwałe	14836	13796	13316	89,8	96,5
w tym sady	12279	10607	11540	94,0	108,8
użytki rolne pozostałe	45340	25567	14650	32,3	57,3
lasy i grunty leśne	62721	57421	54039	86,2	94,1
pozostałe grunty	51315	45124	44236	86,2	98,0

Średnia powierzchnia ogólna gospodarstwa rolnego wyniosła w 2016 r. 5,17 ha, w tym użytków rolnych 4,43 ha, a w gospodarstwach indywidualnych odpowiednio 4,95 ha i 4,23 ha. W Polsce przeciętna powierzchnia jednego gospodarstwa była ponad dwa razy większa i wyniosła odpowiednio 11,51 ha i 10,31 ha.

Tablica 4. Przeciętna powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych w latach 2010, 2013 i 2016

Lata	Ogółem	Grupy obszarowe użytków rolnych							
		do 1 ha	1-2	2-5	5-10	10-15	15-20	20-50	50 ha i więcej
2010	4,34	0,85	1,46	3,15	6,65	11,92	17,24	29,80	166,40
2013	4,40	0,96	1,44	3,15	6,68	11,94	17,24	29,99	132,68
2016	4,43	0,97	1,44	3,13	6,76	12,05	17,34	30,18	121,27

Wykres 1. Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych w 2016 r.

Średnia powierzchnia użytków rolnych gospodarstwa rolnego w województwie podkarpackim była jedną z najniższych w kraju

Powierzchnia zasiewów

Powierzchnia zasiewów w 2016 r. w województwie podkarpackim wyniosła 308,4 tys. ha, co stanowiło 2,9% powierzchni zasiewów w kraju. W odniesieniu do 2013 r. powierzchnia zasiewów ogółem była większa o 1,1 tys. ha, tj. o 0,4%.

W strukturze zasiewów w 2016 r., podobnie jak i w latach poprzednich, dominowały zboża (zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi oraz gryka, proso i inne zbożowe, łącznie z kukurydzą na ziarno), które zajmowały powierzchnię 229,6 tys. ha, co stanowiło 74,4% (w 2013 r. – 73,4%) ogólnej powierzchni zasiewów. W następnej kolejności znalazły się:

- grupa roślin przemysłowych – 27,0 tys. ha, tj. 8,7% (w 2013 r. – 9,3%) ogólnej powierzchni zasiewów,
- ziemniaki – 22,3 tys. ha, tj. 7,2% (w 2013 r. – 8,4%) ogólnej powierzchni zasiewów,
- rośliny pastewne, łącznie z kukurydzą na zielonkę – 13,1 tys. ha, tj. 4,2% (w 2013 r. – 5,8%) ogólnej powierzchni zasiewów,
- strączkowe na ziarno – 8,3 tys. ha, tj. 2,7% (w 2013 r. – 1,0%) ogólnej powierzchni zasiewów,
- pozostałe uprawy – 8,1 tys. ha, tj. 2,6% (w 2013 r. – 2,0%) ogólnej powierzchni zasiewów.

Średnia powierzchnia zasiewów w jednym gospodarstwie rolnym zwiększyła się z 2,82 ha w 2013 r. do 2,96 ha w 2016 r. (o 0,14 ha).

Tablica 5. Powierzchnia zasiewów, liczba gospodarstw rolnych prowadzących uprawę oraz średnia powierzchnia zasiewów w 2016 r.

Grupy obszarowe użytków rolnych w ha	Powierzchnia zasiewów w ha	Udział w ogólnej powierzchni zasiewów w %	Liczba gospodarstw prowadzących uprawę	Udział w ogólnej liczbie gospodarstw prowadzących uprawę w %	Średnia powierzchnia zasiewów w 1 gospodarstwie
Ogółem	308423	100,0	104107	100,0	2,96
do 1 ha	1108	0,4	1961	1,9	0,56
1- 2	28456	9,2	33896	32,6	0,84
2-3	31111	10,1	22524	21,6	1,38
3-5	53620	17,4	25366	24,4	2,11
5-10	60254	19,5	14574	14,0	4,13

W strukturze zasiewów największy udział mają zboża, które zajmują ponad 74% powierzchni

Tablica 5. Powierzchnia zasiewów, liczba gospodarstw rolnych prowadzących uprawę oraz średnia powierzchnia zasiewów w 2016 r. (dok.)

Grupy obszarowe użytków rolnych w ha	Powierzchnia zasiewów w ha	Udział w ogólnej powierzchni zasiewów w %	Liczba gospodarstw prowadzących uprawę	Udział w ogólnej liczbie gospodarstw prowadzących uprawę w %	Średnia powierzchnia zasiewów w 1 gospodarstwie
10-15	18547	6,0	2523	2,4	7,35
15-20	10224	3,3	851	0,8	12,01
20-30	17123	5,6	969	0,9	17,67
30-50	22228	7,2	739	0,7	30,08
50-100	23850	7,7	443	0,4	53,84
100 ha i więcej	41901	13,6	260	0,2	161,16

Zboża, zajmujące największą powierzchnię zasiewów w województwie, uprawiało 91,0 tys. gospodarstw, czyli 87,4% ogółu gospodarstw posiadających grunty pod zasiewami. W porównaniu z 2013 r. liczba gospodarstw uprawiających zboża była o 6,5% mniejsza.

Uprawą zbóż zajmowały się głównie gospodarstwa do 5 ha użytków rolnych, które stanowiły 79,0% ogólnej liczby gospodarstw uprawiających zboża. Powierzchnia pod zasiewami zbóż w tych gospodarstwach stanowiła 38,0% ogólnej powierzchni zbóż. Gospodarstwa duże, powyżej 50 ha użytków rolnych stanowiły zaledwie 0,8% ogólnej liczby gospodarstw uprawiających zboża, ale ich udział w powierzchni zasiewów zbóż wynosił 20,1%.

Średnia powierzchnia zasiewów zbóż ogółem w jednym gospodarstwie rolnym wynosiła 2,52 ha i w odniesieniu do 2013 r. zwiększyła się o 0,20 ha (o 8,6%).

Tablica 6. Gospodarstwa rolne uprawiające zboża oraz powierzchnia zasiewów zbóż w 2016 r.

Grupy obszarowe użytków rolnych w ha	Gospodarstwa		Powierzchnia zasiewów zbóż		
	w liczbach bezwzględnych	w odsetkach	w ha	w odsetkach	średnio na 1 gospodarstwo w ha
Ogółem	91029	100,0	229619	100,0	2,52
do 1 ha	1630	1,8	763	0,3	0,47
1-2	28140	30,9	21474	9,4	0,76
2-3	19093	21,0	23251	10,1	1,22
3-5	22992	25,3	41850	18,2	1,82
5-10	13664	15,0	46172	20,1	3,38
10-15	2393	2,6	13254	5,8	5,54
15-20	808	0,9	7188	3,1	8,90
20-30	936	1,0	13202	5,7	14,10
30-50	700	0,8	16249	7,1	23,21
50-100	424	0,5	17059	7,4	40,23
100 ha i więcej	249	0,3	29158	12,7	117,10

W 2016 r. uprawą **ziemniaków** zajmowało się 67,1 tys. gospodarstw rolnych, tj. 64,5% ogólnej liczby gospodarstw posiadających grunty pod zasiewami. Średnio na 1 gospodarstwo uprawiające ziemniaki przypadało 0,33 ha tej uprawy (w 2013 r. – 0,32 ha).

Uprawą zbóż zajmowało się ponad 87% gospodarstw posiadających grunty pod zasiewami

Tablica 7. Gospodarstwa rolne uprawiające ziemniaki oraz powierzchnia uprawy ziemniaków w 2016 r.

Grupy obszarowe użytków rolnych w ha	Gospodarstwa		Powierzchnia uprawy ziemniaków		
	w liczbach bezwzględnych	w odsetkach	w ha	w odsetkach	średnio na 1 gospodarstwo w ha
Ogółem	67134	100,0	22315	100,0	0,33
do 1 ha	1288	1,9	209	0,9	0,16
1-2	20461	30,5	3668	16,4	0,18
2-3	14870	22,1	3825	17,1	0,26
3-5	17372	25,9	4861	21,8	0,28
5-10	10027	14,9	5185	23,2	0,52
10-15	1771	2,6	1247	5,6	0,70
15-20	454	0,7	349	1,6	0,77
20-30	437	0,7	607	2,7	1,39
30-50	320	0,5	1103	4,9	3,45
50-100	98	0,1	695	3,1	7,09
100 ha i więcej	36	0,1	567	2,5	15,74

Uprawę ziemniaków zajmowały się głównie gospodarstwa małe, o powierzchni do 5 ha użytków rolnych, które stanowiły 80,4% ogólnej liczby gospodarstw posiadających tę uprawę. Powierzchnia uprawy ziemniaków w tych gospodarstwach stanowiła 56,2% ogólnej powierzchni uprawy ziemniaków. Na gospodarstwa największe, powyżej 50 ha UR, przypadało 5,6% powierzchni uprawy ziemniaków w województwie.

Uprawę **buraków cukrowych** w 2016 r. zajmowało się 0,7 tys. gospodarstw rolnych, tj. 0,7% ogólnej liczby gospodarstw posiadających grunty pod zasiewami. W porównaniu z 2013 r. liczba gospodarstw uprawiających buraki cukrowe zmniejszyła się o blisko połowę. Największy areal uprawy buraków cukrowych (81,6%) był w użytkowaniu gospodarstw powyżej 20 ha użytków rolnych, gospodarstwa te stanowiły 46,3% ogółu gospodarstw uprawiających buraki cukrowe.

Tablica 8. Gospodarstwa rolne uprawiające buraki cukrowe oraz powierzchnia uprawy buraków cukrowych w 2016 r.

Grupy obszarowe użytków rolnych w ha	Gospodarstwa		Powierzchnia uprawy buraków cukrowych		
	w liczbach bezwzględnych	w odsetkach	w ha	w odsetkach	średnio na 1 gospodarstwo w ha
Ogółem	686	100,0	3662	100,0	5,34
1-2	58	8,5	28	0,8	0,49
2-3	29	4,2	20	0,5	0,70
3-5	80	11,7	112	3,1	1,40
5-10	103	15,0	240	6,6	2,33
10-15	28	4,1	72	2,0	2,59
15-20	70	10,2	202	5,5	2,88
20-30	79	11,5	292	8,0	3,69
30-50	110	16,0	691	18,9	6,28
50-100	77	11,2	722	19,7	9,38
100 ha i więcej	52	7,6	1283	35,0	24,67

Uprawę **rzepaku i rzepiku** zajmowało się 6,5 tys. gospodarstw. Średnio na 1 gospodarstwo przypadało 3,04 ha. Uprawę rzepaku i rzepiku zajmowały się głównie gospodarstwa powyżej 20 ha

użytków rolnych, które uprawiały 56,5% ogólnej powierzchni rzepaku i rzepiku w województwie. Gospodarstwa te stanowiły 13,4% ogólnej liczby gospodarstw zajmujących się tą uprawą.

Tablica 9. Gospodarstwa rolne uprawiające rzepak i rzepik oraz powierzchnia uprawy rzepaku i rzepiku w 2016 r.

Grupy obszarowe użytków rolnych w ha	Gospodarstwa		Powierzchnia uprawy rzepaku i rzepiku		
	w liczbach bezwzględnych	w odsetkach	w ha	w odsetkach	średnio na 1 gospodarstwo w ha
Ogółem	6486	100,0	19739	100,0	3,04
do 1 ha	51	0,8	31	0,2	0,61
1-2	1544	23,8	1192	6,0	0,77
2-3	1169	18,0	1606	8,1	1,37
3-5	1126	17,4	1919	9,7	1,70
5-10	1115	17,2	2091	10,6	1,88
10-15	362	5,6	784	4,0	2,17
15-20	253	3,9	977	5,0	3,86
20-30	234	3,6	1052	5,3	4,50
30-50	286	4,4	1688	8,6	5,90
50-100	193	3,0	2738	13,9	14,18
100 ha i więcej	153	2,4	5660	28,7	37,00

Zwierzęta gospodarskie

Wyniki badania struktury gospodarstw rolnych przeprowadzonego w 2016 r. w województwie podkarpackim wykazały, że 85,5 tys. gospodarstw rolnych, tj. 64,4% ogółu gospodarstw rolnych utrzymywało zwierzęta gospodarskie. W odniesieniu do 2013 r. liczba gospodarstw utrzymująca zwierzęta gospodarskie była mniejsza o 3,2%, a ich udział w ogólnej liczbie gospodarstw był niższy o 2,2 p. proc.

Zmniejszyła się zarówno liczba gospodarstw utrzymujących zwierzęta gospodarskie, jak i pogłowie zwierząt gospodarskich

Tablica 10. Struktura pogłowia zwierząt w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych użytków rolnych w 2016 r.

Grupy obszarowe użytków rolnych w ha	Bydło	Świnie	Owce	Konie	Kozy	Drób kurzy
	w odsetkach pogłowia ogółem					
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
do 1 ha	0,5	0,2	0,0	1,0	3,5	17,4
1-2	3,9	2,2	3,4	7,4	23,2	14,0
2-3	6,4	5,6	3,5	6,1	26,2	14,2
3-5	16,4	13,5	8,4	18,4	13,4	17,5
5-10	26,2	28,1	16,6	36,0	11,7	15,7
10-15	10,7	10,1	12,7	6,3	2,8	5,5
15-20	6,7	7,5	9,4	2,7	6,0	2,5
20-30	8,5	7,6	6,3	7,9	4,8	3,1
30-50	7,7	6,4	8,7	2,7	6,2	2,2
50-100	6,3	9,9	9,9	6,3	0,3	0,5
100 ha i więcej	6,8	8,9	21,1	5,3	2,0	7,5

Średnio w województwie na jedno gospodarstwo utrzymujące poszczególne gatunki zwierząt gospodarskich przypadają:

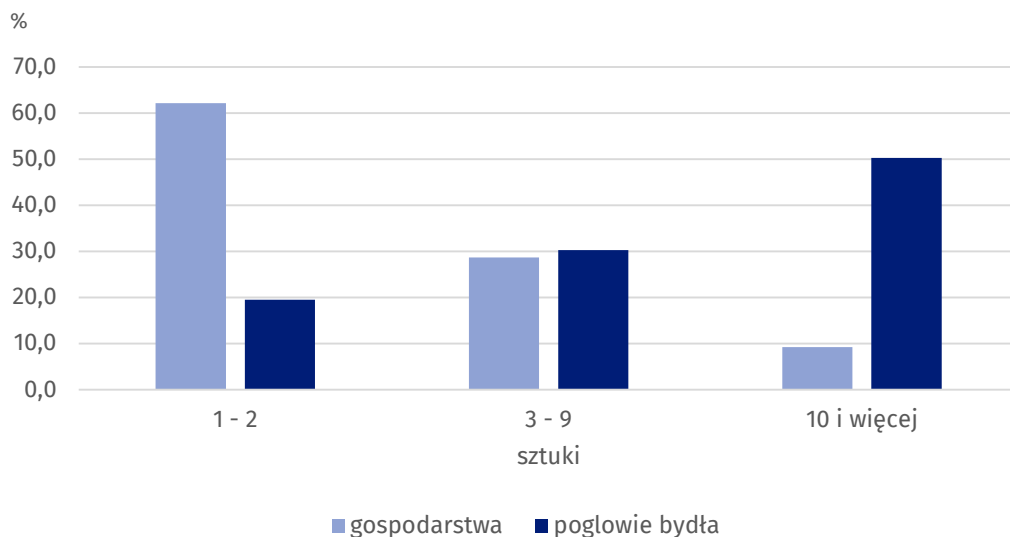
- bydła – 4,3 szt. (w 2013 – 3,3 szt.),
- świnie – 12,2 szt. (w 2013 r. – 8,0 szt.),
- owiec – 36,7 szt. (w 2013 r. – 26,9 szt.),

- koni – 2,1 szt. (w 2013 r. – 1,7 szt.),
- kóz – 3,2 szt. (w 2013 r. – 2,8 szt.),
- drobiu kurzego – 65,9 szt. (w 2013 r. – 60,5 szt.).

W czerwcu 2016 r. chów i hodowlę **bydła** prowadziło 21,9 tys. gospodarstw rolnych, tj. o 9,3 tys. (o 29,8%) mniej niż w 2013 r.

Wykres 2. Struktura gospodarstw i pogłowia bydła w gospodarstwach rolnych według skali chowu bydła w 2016 r.

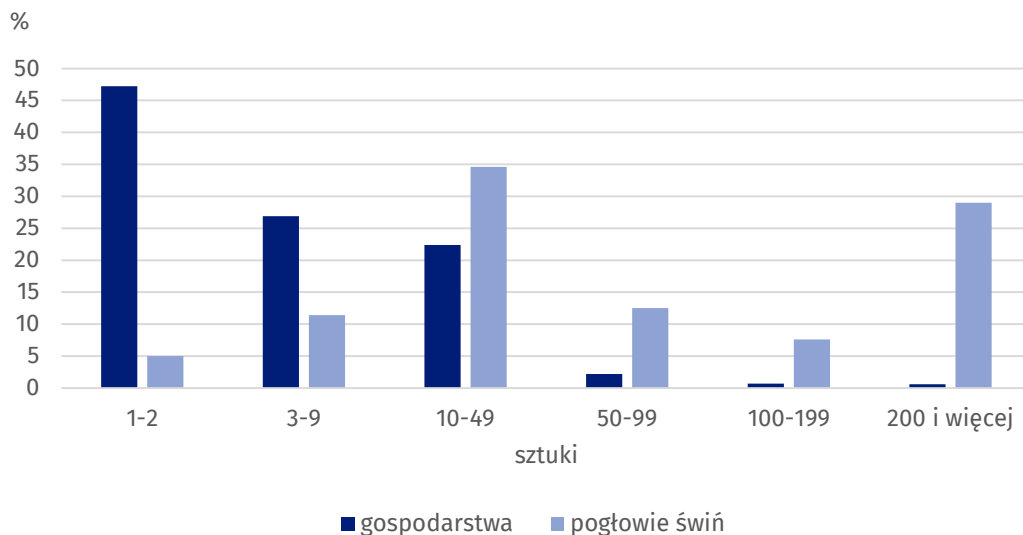
Pogłowie bydła wynosiło 94,9 tys. szt. i w porównaniu z 2013 r. było mniejsze o 8,5 tys. szt. (tj. o 8,2%), a w odniesieniu do 2010 r. było mniejsze o 18,9 tys. szt., tj. o 16,6%.

Według wyników badania chowem **krów** w 2016 r. zajmowało się 19,2 tys. gospodarstw rolnych i w porównaniu z 2013 r. liczba ta zmniejszyła się o 10,4 tys. (o 35,2%). Ponad 70% gospodarstw utrzymywało 1-2 krowy.

Pogłowie krów w 2016 r. wynosiło 51,7 tys. szt. i było mniejsze w porównaniu z 2013 r. o 16,4%, a w odniesieniu do 2010 r. o 28,3%.

W czerwcu 2016 r. chowem **świń** zajmowało się 13,7 tys. gospodarstw rolnych, tj. 10,3% ogółu gospodarstw rolnych. W porównaniu z 2013 r. liczba gospodarstw zmniejszyła się o 11,9 tys. (o 46,3%). Pogłowie świń wyniosło 167,8 tys. szt. i było mniejsze w porównaniu z 2013 r. o 18,0%, a w odniesieniu do 2010 r. o 43,3%.

Wykres 3. Struktura gospodarstw i pogłowia świń według skali chowu świń w 2016 r.

Zużycie nawozów mineralnych i organicznych

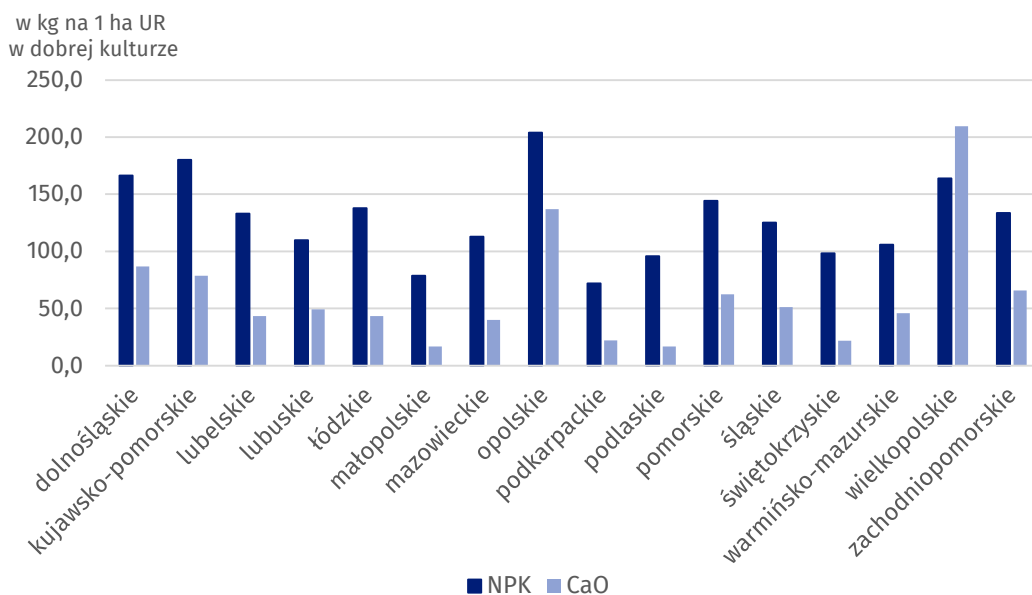
W roku gospodarczym 2015/2016, według wyników badania, 86,6 tys., tj. 65,3% gospodarstw posiadających użytki rolne w dobrej kulturze stosowało nawozy mineralne i wapniowe. Nawozy organiczne stosowało 62,2 tys. (46,9% gospodarstw posiadających użytki w dobrej kulturze).

Tablica 11. Gospodarstwa stosujące nawozy mineralne, wapniowe i organiczne oraz zużycie nawozów mineralnych i wapniowych w 2016 r.

Grupy obszarowe użytków rolnych w ha	Gospodarstwa stosujące nawozy				Zużycie NPK w kg na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze	Zużycie nawozów wapniowych w kg na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze
	mineralne i wapniowe	udział w ogólnej liczbie gospodarstw posiadających użytki rolne w dobrej kulturze w %	organiczne	udział w ogólnej liczbie gospodarstw posiadających użytki rolne w dobrej kulturze w %		
Ogółem	86560	65,3	62182	46,9	72,0	22,0
do 1 ha	1615	53,5	1466	48,6	46,1	11,1
1-2	27763	59,0	17562	37,3	39,6	3,7
2-3	19320	66,9	12902	44,6	43,4	11,9
3-5	20317	67,3	16020	53,1	45,9	7,1
5-10	12483	75,7	10156	61,6	67,6	12,4
10-15	2138	74,4	1973	68,6	72,7	23,1
15-20	737	68,2	642	59,4	78,4	26,5
20-30	868	71,8	684	56,6	88,4	33,1
30-50	681	80,4	438	51,7	109,9	39,7
50-100	403	73,9	235	43,1	117,5	43,9
100 ha i więcej	238	73,9	104	32,3	133,2	65,0

Poziom zużycia nawozów mineralnych w przeliczeniu na czysty składnik NPK na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze wynosił 72,0 kg. Najniższy poziom zużycia nawozów mineralnych 39,6 kg NPK odnotowano w grupie gospodarstw o powierzchni 1-2 ha użytków rolnych. Wraz ze wzrostem powierzchni użytków rolnych gospodarstw wzrastał poziom zużycia nawozów, przy czym największy – 133,2 kg NPK wystąpił w gospodarstwach powyżej 100 ha użytków rolnych.

Wykres 4. Zużycie nawozów mineralnych i wapniowych w 2016 r.

Żyżycie nawozów mineralnych w województwie podkarpackim było najniższe w kraju i stanowiło 54,7% krajowego zużycia NPK na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze (w kraju wyniosło 131,6 kg).

Zużycie nawozów wapniowych w województwie podkarpackim na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze wyniosło 22,0 kg i stanowiło 31,8% zużycia w kraju (w kraju – 69,1 kg).

Ciągniki

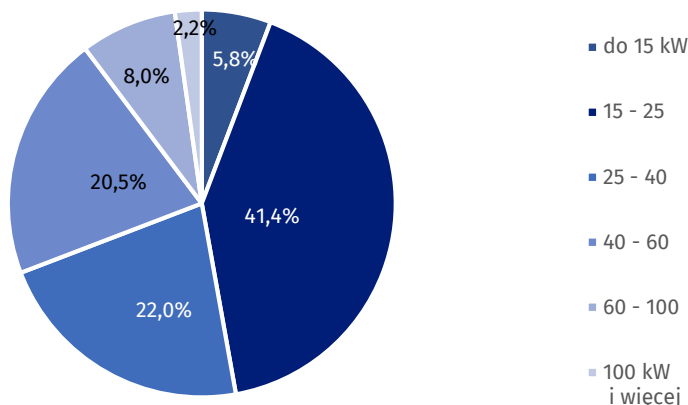
W 2016 r., według danych uzyskanych w badaniu, 83,1 tys. (tj. 62,5%) gospodarstw rolnych wyposażonych było w ciągniki. W porównaniu z 2013 r. liczba gospodarstw posiadających ciągniki była o 0,7% większa. Największy udział gospodarstw z ciągnikami (48,0%) w ogólnej liczbie gospodarstw posiadających ciągniki odnotowano w grupie obszarowej 2-5 ha użytków rolnych.

Tablica 12. Ciągniki w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych użytków rolnych w latach 2013 i 2016

Grupy obszarowe użytków rolnych w ha	Gospodarstwa z ciągnikami				Liczba ciągników			
	2013	2016		2013=100	2016		2013=100	
	w liczbach bezwzględnych	w odsetkach	w sztukach		w odsetkach			
Ogółem	82472	83072	100,0	100,7	95547	98718	100,0	103,3
do 1 ha	1076	1826	2,2	169,7	1148	1920	1,9	167,2
1-2	20582	20699	24,9	100,6	21491	21386	21,7	99,5
2-3	17180	17067	20,5	99,3	17963	17885	18,1	99,6
3-5	22000	22833	27,5	103,8	23583	24911	25,2	105,6
5-10	15404	14422	17,4	93,6	18700	18563	18,8	99,3
10-15	2961	2644	3,2	89,3	4785	5081	5,1	106,2
15-20	963	922	1,1	95,7	1877	1894	1,9	100,9
20-30	963	1127	1,4	117,0	2187	2572	2,6	117,6
30-50	619	761	0,9	122,9	1505	1901	1,9	126,3
50-100	436	488	0,6	111,9	1166	1486	1,5	127,4
100 ha i więcej	288	281	0,3	97,6	1144	1120	1,1	97,9

W gospodarstwach rolnych województwa podkarpackiego było 98,7 tys. ciągników, tj. o 3,3% więcej niż w 2013 r. Średnio na 1 ciągnik przypadało 6,0 ha użytków rolnych (w kraju 9,7 ha użytków rolnych).

Wykres 5. Struktura ciągników według mocy silnika w 2016 r.

W strukturze ciągników według mocy silnika dominowały ciągniki o mocy 15-25 kW i 25-40 kW, które łącznie stanowiły 63,4% w ogólnej liczbie ciągników.

Średnio w województwie na jedno gospodarstwo wyposażone w ciągniki przypadało 1,2 szt. ciągnika. Wskaźnik ten wzrastał systematycznie od 1,0 w grupie gospodarstw o powierzchni 1-2 ha UR do 4,0 w grupie gospodarstw powyżej 100 ha UR.

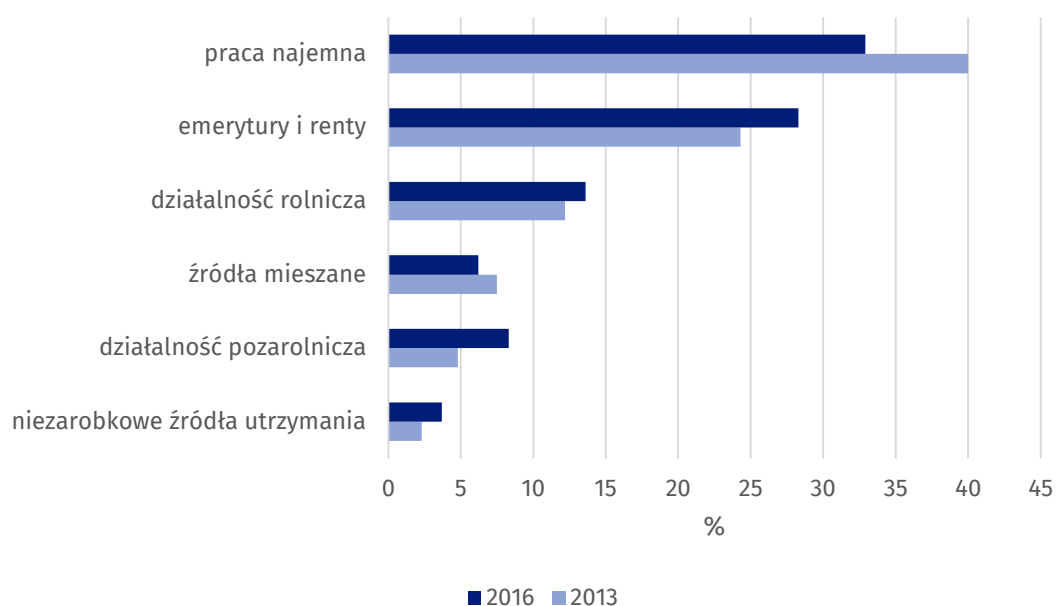
Dochody gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego

Działalność rolnicza jako główne źródło utrzymania (źródło dochodów przekraczające 50% dochodów ogółem), była w województwie podkarpackim w 2016 r. dla prawie 14% gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego. Odsetek gospodarstw domowych utrzymujących się głównie z rolnictwa na przestrzeni lat 2013-2016 wzrósł o 1,4 p. proc. Oprócz działalności rolniczej głównym źródłem utrzymania były także:

- praca najemna – dla 32,9% omawianych gospodarstw domowych (w 2013 r. – 40,0%),
- emerytury i renty – dla 28,3% (w 2013 r. – 24,3%),
- działalność pozarolnicza – dla 8,3% (w 2013 r. – 4,8%),
- inne niezarobkowe źródła utrzymania (poza emeryturą i rentą) – dla 3,7% (w 2013 r. – 2,3%).

Wśród omawianych gospodarstw domowych wyodrębniono również gospodarstwa uzyskujące główne dochody z dwóch rodzajów źródeł mieszanych. Gospodarstwa domowe, dla których łączne dochody z działalności rolniczej i pracy najemnej (z przewagą dochodów z działalności rolniczej) przekraczały 50% dochodów ogółem, stanowiły 0,8% (w 2013 r. – 1,2%). Odsetek gospodarstw domowych, dla których łączne dochody z pracy najemnej i działalności rolniczej (z przewagą dochodów z pracy najemnej) przekraczały 50% dochodów ogółem, wyniósł 5,5% (w 2013 r. – 6,4%). Dla 7,0% (w 2013 r. – 8,9%) gospodarstw domowych użytkujących gospodarstwo indywidualne, żadne z wymienionych powyżej źródeł dochodów nie przekroczyło 50% dochodów ogółem.

Wykres 6. Struktura gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego według głównego źródła utrzymania w latach 2013 i 2016

Odsetek gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego, w których dochody z działalności rolniczej przekraczały 50% dochodów ogółem wzrastał z 4,6% w gospodarstwach należącej do grupy obszarowej 1-2 ha UR do 87,0% wśród gospodarstw powyżej 100 ha UR.

Pracujący w gospodarstwach indywidualnych

Indywidualne gospodarstwa rolne prowadzone są głównie siłami użytkownika gospodarstwa i członków jego rodziny, których łącznie określamy mianem rodzinnej siły roboczej. W badaniu uwzględniono członków rodziny użytkownika wnoszących swój wkład pracy w ciągu roku, ale z nim niemieszkających, jak również zamieszkujących, ale nie tworzących z nim wspólnego gospodarstwa domowego.

Zgodnie z wynikami badania przeprowadzonego w 2016 r., w gospodarstwach indywidualnych pracowało w ciągu roku 290,9 tys. osób (w 2013 r. – 343,5 tys. osób) stanowiących rodzinną siłę roboczą. Ze względu na bardzo rozdrobnioną strukturę agrarną w województwie, odsetek użytkowników, łącznie z pracującymi członkami ich rodzin w gospodarstwach o powierzchni do 5 ha był bardzo wysoki i wynosił 80,1% (w 2013 r. – 80,4%).

Zmniejszyła się liczba osób pracujących w gospodarstwie indywidualnym w ciągu roku, jak też nakłady pracy liczonych w pełnych jednostkach pracy

Tablica 13. Rodzinna siła robocza w latach 2013 i 2016

Wyszczególnienie	Ogółem		Użytkownicy	Współmażon- kowie użyt- kownika	Pozostali członkowie ro- dziny
	w tysiącach				
W osobach fizycznych					
Ogółem	2013	343,5	131,4	73,5	138,7
	2016	290,9	130,8	67,1	92,9
Mężczyźni	2013	178,3	75,7	29,3	73,2
	2016	157,6	80,1	25,2	52,4
Kobiety	2013	165,2	55,6	44,2	65,4
	2016	133,2	50,8	41,9	40,5
W AWU ^a					
Ogółem	2013	149,1	66,0	34,4	48,7
	2016	121,3	66,6	28,8	25,9

^a AWU (Annual Work Unit) umowne roczne jednostki pracy – ekwiwalent pełnego etatu.

Podstawową grupę – 45,0% (38,2% w 2013 r.) w strukturze pracujących stanowili użytkownicy gospodarstw, następnie pozostali członkowie rodziny – 31,9% (40,4% w 2013 r.) i współmażonkowie użytkowników – 23,1% (21,4% w 2013 r.). Spośród członków rodziny użytkownika gospodarstwa (określenie to obejmuje wszystkich członków rodziny łącznie z użytkownikiem), pracujących w gospodarstwie rolnym, przeważali mężczyźni, którzy stanowili 54,2%, kobiety 45,8%. Wśród użytkowników gospodarstw indywidualnych mężczyźni stanowili 61,2% pracujących, podczas gdy kobiety już jedynie 38,8%.

Proporcje według płci użytkownika zmieniają się w zależności od powierzchni gospodarstwa indywidualnego. W gospodarstwach w grupie obszarowej 1-2 ha UR użytkownicy mężczyźni stanowili 56,6%, a w gospodarstwach 50-100 ha UR udział mężczyzn użytkowników wzrósł do 88,1%.

Struktura wieku użytkowników gospodarstw indywidualnych była niekorzystna, bowiem 72,6% (68,9% w 2013 r.) pracujących użytkowników gospodarstw było w wieku powyżej 45 lat, w tym 21,8% w wieku 65 lat i więcej, a tylko 8,2% nie przekroczyło 34 roku życia.

W zbiorowości użytkowników gospodarstw indywidualnych wraz z pracującymi członkami ich rodzin wyróżnić możemy osoby, dla których praca w swoich gospodarstwach była pracą wyłączną, a także osoby, które głównie pracowały w swoim gospodarstwie i dodatkowo poza gospodarstwem, bądź głównie poza swoim gospodarstwem, a tylko dodatkowo w swoim gospodarstwie.

Według wyników badania dla ponad 98% zbiorowości osób stanowiących rodzinną siłę roboczą, praca w użytkowanym wspólnie gospodarstwie rolnym była jedyną (wyłączną) pracą. Pozostałe osoby mieszkające razem z użytkownikiem i pracujące w rodzinnym gospodarstwie rolnym łączyły tę pracę z inną pracą zarobkową, przy czym dla 0,2% zbiorowości praca w gospodarstwie rolnym była pracą główną, a dla 1,3% - pracą dodatkową.

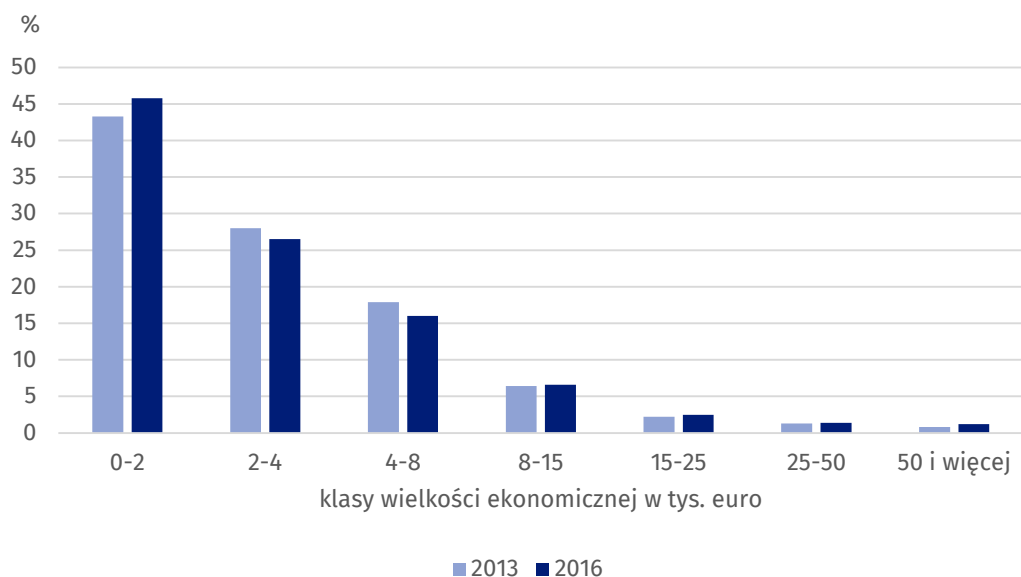
Ze względu na duży udział pracy w niepełnym wymiarze, nakłady pracy w rolnictwie wyrażane są również w umownych rocznych jednostkach pracy – AWU. Po przeliczeniu zbiorowości osób wnoszących wkład pracy w gospodarstwach rolnych na „pełne etaty”, liczba rocznych jednostek w gospodarstwach indywidualnych wynosiła 125,0 tys. AWU (łącznie z wkładem pracy pracowników najemnych stałych, dorywczych, kontraktowych i pomocy sąsiedzkiej) i była niższa niż w 2013 r. o 17,5%.

Typologia gospodarstw rolnych

Z ogólnej liczby 133,0 tys. gospodarstw rolnych (według siedziby gospodarstwa) w 2016 r. w województwie podkarpackim, 45,8% należało do najniższej klasy wielkości ekonomicznej 0–2 tys. euro, a 49,1% gospodarstw zaliczono do klas wielkości ekonomicznej 2–15 tys. euro. Wielkość ekonomiczną 50–100 tys. euro oraz powyżej 100 tys. euro osiągnęło odpowiednio 0,8% i 0,4% gospodarstw. W porównaniu z 2013 r. wzrósł odsetek gospodarstw należących do najniższych i najwyższych klas wielkości ekonomicznej, a zmniejszył się udział gospodarstw zaliczanych do klasy z przedziału 2–8 tys. euro. Wielkość ekonomiczna gospodarstw była ściśle skorelowana z powierzchnią użytków rolnych. Gospodarstwa najstarsze ekonomicznie w większości należały do najniższych grup obszarowych użytków rolnych.

Wzrosła średnia wielkość ekonomiczna gospodarstwa rolnego z 5,0 tys. euro w 2013 r. do 5,4 tys. euro w 2016 r.

Wykres 7. Struktura gospodarstw rolnych według klas wielkości ekonomicznej w latach 2013 i 2016

W 2016 r. do gospodarstw specjalistycznych (z dominującą grupą upraw/chowem) zaliczono 68,7% (w 2013 r. – 59,4%) ogólnej liczby jednostek sklasyfikowanych według typów rolniczych i siedziby gospodarstwa. Przeważały wśród nich gospodarstwa specjalizujące się w uprawach polowych (58,9%). Najmniej liczną zbiorowość jednostek z dominującą uprawą lub chowem tworzyły gospodarstwa specjalizujące się w uprawach ogrodniczych (0,8%).

Typ mieszany, czyli grupy gospodarstw z różnymi uprawami i różnymi zwierzętami reprezentowało 36,8 tys. jednostek (27,7% ogółu), natomiast 4,9 tys. podmiotów (3,7%) nie sklasyfikowano do typów rolniczych.

Od 2013 r. wśród gospodarstw specjalistycznych najbardziej wzrosła liczba gospodarstw specjalizujących się w uprawach ogrodniczych (o 38,0%), a zmniejszyła się liczba gospodarstw specjalizujących się w chowie zwierząt żywnych paszami objętościowymi (o 19,2%) i specjalizujących się w uprawach trwałych (o 5,2%).

Tablica 14. Struktura gospodarstw rolnych według typów rolniczych w latach 2013 i 2016 r.

Wyszczególnienie	2013	2016		2013	2016
	w liczbach bezwzględnych		2013=100	ogółem=100	
Ogółem	133077	132999	99,9	100,0	100,0
Gospodarstwa z dominującą uprawą/chowem	78995	91334	115,6	59,4	68,7
specjalizujące się w uprawach polowych	65594	78289	119,4	49,3	58,9
specjalizujące się w uprawach ogrodniczych	790	1090	138,0	0,6	0,8
specjalizujące się w uprawach trwałych	2885	2734	94,8	2,2	2,1
specjalizujące się w chowie zwierząt żywnych paszami objętościowymi	6097	4925	80,8	4,6	3,7
specjalizujące się w chowie zwierząt żywnych paszami treściwymi	3629	4296	118,4	2,7	3,2
Gospodarstwa mieszane	48045	36803	76,6	36,1	27,7
mieszane - różne uprawy	5994	4730	78,9	4,5	3,6
mieszane - różne zwierzęta	8164	4277	52,4	6,1	3,2
mieszane - różne uprawy i zwierzęta	33887	27796	82,0	25,5	20,9
Gospodarstwa niesklasyfikowane	6037	4861	80,5	4,5	3,7

Opracowanie merytoryczne:

Podkarpacki Ośrodek Badań Regionalnych

Irena Trzyna

Tel. 17 853 52 10 w. 205

e-mail: i.trzyna@stat.gov.pl

Osoba do kontaktu z mediami:

Angelika Koprowicz

Tel. 17 853 52 10 w. 219

e-mail: a.koprowicz@stat.gov.pl

Urząd Statystyczny w Rzeszowie

Podkarpacki Ośrodek Badań Regionalnych

tel. 17 853 52 10

faks. 17 853 51 57

e-mail: sekretariatusrze@stat.gov.pl

www.rzeszow.gov.pl

@Rzeszow_STAT

Powiązane opracowania

[Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2016 r.](#)